

kunnassa, jossa se muuten yritetään työntää näkymättömiin.

Kirjan toinen osa käsittelee yhteisöllistä kuolemaa. Saattohoitoa yhteisöllisessä Tansaniassa tutkineena tämän osion lukeminen innosti minua kovasti, ja varsinkin luvun historiaosiossa huomasi yllättävän paljon yhtenäisyyksiä esimerkiksi vainajan saattamisen perinteissä Suomen ja Tansanian maaseutujen välillä. Historioitsija Ilona Pajari kirjoittaa kuoleman rituaaleista Suomessa ja kuvaa konkreettisia kodeissa ja hautaamisen yhteydessä tapahtuneita yhteisöllisiä toimintoja. Eräs Pajarin esiin nostama yksityiskohta, jota ei useinkaan tiedosteta ongelmallisena, on vainajan tuhkausten yleistyminen. Tuhkauksessa ei vainajaa useinkaan saateta haudata. Pajari näkee, että perinteinen arkkuhautaus, jossa vainaja konkreettisesti saatetaan haudata, auttaa saattajia surussa.

Folkloristi Kaarina Koski käsittelee artikkelissaan sosiaalista kuolemaa. Hän määrittelee sen tarkoitettavan yhteisön sopeutumisprosessia biologisen kuoleman jälkeen. Sosiaalinen kuolema auttaa yhteisön jäseniä hyväksymään tapahtuneen menetyksen. Oikeushistorian dosentti Mia Korpiola analysoi perinnön jakamista historiassa ja nykypäivänä. Korpiolan luvussa kiinnostavaa on sukupuoli-näkökulma: hän kuvaa kuinka perillisten tasa-arvo alkoi toteutua periaatteessa 1870-luvulta lähtien, mutta maatilojen perinnönjako ei useinkaan noudattanut laissa kirjattua sukupuolten tasa-arvoa vaan perilliseksi valittiin hyvinkin pitkään joku poikalapsista. Kirjan toisen osion päättää media-tutkija Johanna Sumialan taitavasti kirjoitettu ”Urheilusankarin kuolema”, jossa hän analysoi Mika Myllylän elämän ja kuoleman käsittelyä mediassa. Sumiala osoittaa useiden esimerkkien avulla, kuinka erilaiset toimijat ritualisoivat hiihtosankarin kuoleman.

Kolmas osio käsittelee lopullista kuolemaa. Osion ensimmäinen luku

on uskontotieteilijä Kimmo Ketolan yleiskatsaus kuolemattomuudesta eri uskonnoissa. Ketola keskittyy luvussaan erityisesti niihin perinteisiin, jotka vaikuttavat myös Suomessa. Ketolan artikkeli on erittäin hyödyllistä lukemista monikulttuuristuvassa Suomessa, mutta olisin kaivannut siihen konkreettisia lisäesimerkkejä myös eri uskonnoista tulevien suomalaisten tapaan kohdata kuolevia ja heidän omaistensa tarpeita. Ymmärrän, että artikkelin fokus on uskontojen pelastuskäsityksissä, ei niiden tavassa kohdata. Artikkelin rajaus kuitenkin kaventaa lukijan tietämystä eri uskontotaustoista tulevien reaktioista kuoleman äärellä.

Seuraavassa luvussa kehitysbiologian professori Seppo Vainio analysoi kuoleman ja kuolemattomuuden biologiana ja pohtii, onko kuolema välttämättömyyden sanelema pakko. Jari Holopainen ja Timo Partonen käsittelevät itsemurhaa eräänä lopullisen kuoleman muotona ja pohtivat itsemurhan tekijöiden elämäntilanteita, ikää ja sukupuolta. Heidän tekstiään lukiessa nousee mieleen huoli nuorista suomalaisista miehistä, jotka myös syrjäytymistutkimusten mukaan ovat tällä hetkellä yhteiskuntamme suurin pudokkaiden joukko. Osan viimeisessä luvussa uskonnonfilosofian professori Sami Pihlström pohtii kuoleman pahuutta. Pihlström kiinnittää erityistä huomiota kuoleman ja elämän merkityksellisyysväliin jännitteeseen.

Kirja loppuu Helena Rannan kiinnostavaan, mutta kirjan kokonaisuuden näkökulmasta melko irralliseen epilogiin, jossa hän pohtii omaa ammattiaan oikeushammaslääkärinä tunnistamassa vainajia. Epilogin sijaan olisi ollut hyvä auttaa lukijaa ymmärtämään kokonaisuuksia lyhyellä yhteenvedolla. Nyt epilogi pikemmin lisää uusia ajatuksia ja haajaannusta jo ennestään hyvin monialaisessa ja moniteemaisessa kirjassa.

Tutkijoiden monitieteisyys toimii luontosarjassa paremmin kuin kirjas-

sa. Kirjoittajien monenkirjava tausta tekee haasteelliseksi, tosin ei mahdolltomaksi, käyttää kirjaa tenttikirjana. Toinen haasteellinen seikka tässä näkökulmasta on useiden kirjoittajien erilaiset kirjoitustyylit ja suuri detaljien määrä, joka on tämäntyyppisille kokoomateoksille ominaista. Pedagogisesti kirja toimisi paremmin, jos joka luvun lopussa olisi koivia tiivistelmiä tai kysymyksiä, joiden avulla esimerkiksi opiskelijan olisi helpompaa luoda lukemastaan kokonaisuuksia tai haastaa häntä pohtimaan omaa näkemystään suhteessa käsiteltyihin teemoihin. Olin kaivannut kirjaan myös selkeästi teologista sisältöä, nyt esimerkiksi eksistentiaalisia kysymyksiä pohdittiin pääosin ilman tulevaisuuden toivon näkökulmaa eikä saattohoidon yhteydessä nostettu esiin saattajan mahdollisuutta tukea kuolevan uskonnollista pohdintaa tai tarjota kuolevalle lohdutusta erilaisten riittien kautta.

AULIVÄHÄKANGAS
PROF., HELSINKI

RAILI GOTHÓNI
**Auttava kohtaaminen II:
Sielunhoidon menetelmät
ja käytäntö. Kirjapaja 2014.
271 s.**

Auttava kohtaaminen II on sielunhoidon ja diakonian tutkijan ja yliopettajan Raili Gothónin kirjoittama toinen osa kokonaisuudesta, jonka ensimmäisen osan kirjoitti professori Paavo Kettunen. Kirjoille asetettu yhteistavoite – sielunhoidon kokonaisuuden laatiminen – on laaja ja vaativa.

Otsikko lupaillee sellaista, mitä sielunhoidon kotimaisella kentällä on mielestäni kaivattu eli menetelmäopasta. Mutta vaikka kirjan nimi antoi odottaa auttavan kohtaami-

sen metodiikkaan liittyvää pohdintaa, jää se melko niukaksi. Toivoin, että sellaiset keskeiset menetelmät kuin vuorovaikutus ja keskustelu olisivat saaneet kirjassa laajasti tilaa. Alaotsikko tarvitsisikin ”menetelmien ja käytännön” lisäksi jonkin kolmannen määreen, esimerkiksi tilanteet tai kontekstit. Näitä ovat vankila, sairaala, viittomakielinen ympäristö, suuronnettomuudet, kuoleman tai itsemurhan läheisyys, joita kirjassa käsitellään. Ensimmäinen ja neljäs luku puhuvat metodeista (jos sielunhoitajan persoona ymmärretään metodiksi), mutta toisessa ja kolmannessa luvussa käsitellään lähinnä eri konteksteja, tilanteita ja viiteryhmiä.

Kirja on jaettu neljään osaan otsikoin: Sielunhoidon lähestymistavat ja menetelmät, Sielunhoito elämän eri vaiheissa ja tilanteissa, Elämän raskaat taakat sekä Sielunhoitajana kehittyminen. Liikkeelle lähdetään teologian ja psykologian tulkintakehyksistä. ”Sielunhoidon historia heijastaa kulloinkin vallitsevia teologisia korostuksia ja psykologian teorioiden tulkintoja” (s. 13). Huomio, että uusi painotus on syntynyt reaktiona aikaisempaan, on olennainen. Olisi ollut kiinnostavaa lukea arvio siitä, missä ajassa nyt elämme psykologia-teologia painotuksen näkökulmasta. Samoin kaipasin alkuun määritelmää sielunhoidosta. Myös läsnäolo, pastoraalipsykologia, uskoontuleminen ja interpatia vaatisivat tarkempaa määrittelyä. Mitä niillä oikeastaan tarkoitetaan?

On ilahduttavaa ja tärkeää, että Gothóni nostaa esiin yhteiskunnallis-yhteisöllisen sielunhoidon, jossa sosiaalietiikan näkökulma otetaan todesta. Suuntaukselle ei ole Suomessa vakiintunutta nimeä eikä perinnettä. Suuntauksen motiivi nousee Jeesusuksen asettumisesta halveksittujen ja köyhien puolelle. On hyvä pohtia sitäkin, onko sielunhoito Suomessa keskiluokkaistunutta. Esimerkiksi lausahdus ”Eläkkeellä voi toteuttaa omia unelmiaan” (s. 103) heijastaa keskiluokkaista lähtökoh-

taa, vaikka seuraavalla sivulla esitetäänkin ”unelmavanhuus” ja toisenlainen vanhuus.

Gothóni kirjoittaa, että yhteisöllisen vaikuttamisen on pelätty lisäävän sielunhoitajan työtaakkaa. Itse ajattelen, että kun sielunhoito ymmärretään laajemmin joukon kuin vain sielunhoitotyössä olevien tehtäväksi, tämä ei ole pulma. Asiaan on silti aihetta kiinnittää huomioita. Sielunhoidosta piirtyy teoksessa hieman ongelmapainotteinen kuva, ehkä siksi, että ennaltaehkäisevä seurakunnallinen sielunhoito katetaan enimmäkseen Kettusen kirjassa.

Sosiaalisen identiteetin rakentumisessa Gothóni nostaa esiin, että on oltava ylpeä ja tietoinen omasta osaamisestaan antamatta kuitenkaan sellaista kuvaa, ettei sielunhoidollista osaamista olisi muualla kuin pitkälle erikoistuneiden joukossa. Ilahduttavasti hän tuo esiin myös kansainväliset järjestöt, kuten The European Network of Health Care Chaplaincy. Hän nostaa esiin kansainvälisten suhteiden merkittävän vaikutuksen sielunhoidon menetelmällisen osaamisen ja identiteetin kannalta. Kansainvälisen yhteistyön tekeminen esitetään tärkeänä tapana vahvistaa esimerkiksi sairaalasielunhoidon tasoa, kokemuksia ja tutkimustuloksia.

Gothóni esittelee toiminnallisia menetelmiä, kuten sukupuutyöskentely, muistelu, elämänjanatyöskentely, verkostokartta, tyhjä tuoli, sielunhoitoryhmät ja sadutus, mutta ei juurikaan kirjoita ripistä, öljyllä voitelusta tai ehtoollisesta menetelmästä. Tämä on kiinnostavaa: ovatko nämä menetelmät itsestään selviä, pidetäänkö niitä jäänteinä menneiltä ajoilta vai oletetaanko että sielunhoitaja on jo oppinut niiden syvällisen ymmärryksen ja käytön jossain toisaalla? Vai käsiteltiinkö ne jo riittävässä määrin *Auttava kohtaaminen* -teoksen ensimmäisessä osassa?

Sokraattisen dialogin, klassisten hyveiden, logoterapian ja läsnäolon teologian maininta on ilahduttavaa.

Näillä olisi paljon annettavaa sielunhoidon tutkimukselle ja menetelmille. Parin rivin viittaus ei kuitenkaan palvele tarkoitusta, paitsi ajatuksen herättäjänä niille, jotka jo tietävät näistä asioista jotakin.

Esimerkit dialogeista sielunhoitajan ja sielunhoidettavan välillä ovat kiinnostavia. Niitä ja niiden analyysia olisi toivonut olevan enemmän. Ehdotus siitä, että terveydenhuollossa työskentelevillä diakonissoilla olisi määriteltyjä sielunhoidollisia tehtäviä muiden Pohjoismaiden tapaan, on tervetullut ja lisäselvittelyn arvoinen asia.

Metodin esittely jää teoksessa mielestäni suppeaksi, koska vuorovaikutuksen ja dialogin käsittely jää vähäiseksi. Sokraattista dialogia olisi voinut tässä yhteydessä avata enemmän. Gothóni korostaa vuorovaikutuksen laadun merkitystä ja esittää hyviä kysymyksiä vuorovaikutustilanteisiin ja tuo esiin sen, että vuorovaikutukseen vaikuttavat äänensävyt, painotukset, eleet ja koko ihmisen olemus. Olisi ollut hyvä avata sitä, miten näitä harjoitellaan ja miten niissä kehitytään.

Kirjoittaja toteaa, että sielunhoitotyö edellyttää ammatillista asiantuntemusta ja asiantuntijaksi voidaan kutsua henkilöä, jolla on sielunhoitoon tarvittavaa syvällistä sisäistettyä tietoa ja taitoa. Tämä herättää miettimään, millaisin valmiuksin sielunhoitotyötä tehdään. Teologian maisteriksi voi valmistua varsin vähäisin sielunhoidon opinnoin. Vaikka Gothóni tuo esiin, että teologian maisteriksi voi valmistua valitsemalla käytännöllisen teologian pääaineekseen ja painottua pastoraalipsykologiaan, on käytännöllinen teologia sielunhoidon voimavarana kapea käsitys sielunhoidosta. Olisi hyvä mainita vähintään systemaattisen teologian tarjoamat mahdollisuudet sielunhoidon tutkimukselle ja osaamiselle. Paul Tillich, Pauli Annala ja Tuomo Mannermaa ovat kehittäneet sielunhoidon teologista ajattelua, ja myös Martti Lindqvist oli systemaattikko. Systemaattisella

teologialla olisi paljon annettavaa myös menetelmällisesti.

Tärkeä toteamus on sekin, että koulutuksen tehtävä on vahvistaa osaamista. Koska tietoa on helposti saatavilla, pelkkä tiedon lisääminen ei riitä: ratkaisevaa on tiedon integroituminen osaamiseksi ja taidoksi. Gothóni avaa kiinnostavasti isoja asioita, jotka jättävät lukijalle paljon kysymyksiä. Miten esimerkiksi mitataan ja arvioidaan perheneuvojilta ja sairaalapapeilta edellytettävää sielunhoidon syvällistä osaamista? Lyhyesti todetaan, että sairaalapappien uudistettuun erikoistumiskoulutukseen sisältyy 30 op laajuinen psykoterapeuttisten valmiuksien kokonaisuus (s. 211). Tämän uudistuksen perusteita tai valmiuksien tarjoamia menetelmällisiä taitoja sielunhoitotyöhön ei kuitenkaan avata. Jos ammattikunnan edustajat ylläpitävät tieto- ja taitoperustaa ja kontrolloivat samalla osaamisen tasoa (s. 217), miten kontrollointi käytännössä tapahtuu? Ja kun sielunhoitaja tarvitsee kulttuurista osaamista ja riittävää tietoa muista uskonnoista, miten tämä on otettu huomioon sielunhoidon koulutuksissa?

Kirjassa on harmillista epätarkkuutta lähdeviitteissä. Etsin useammasta asiasta lisätietoa lähdeviitteiden perusteella, tuloksetta. Myöskään toteamus, että sairaalasielunhoitajan erikoistumiskoulutus on pakollinen (s.111), ei pidä paikkaansa. Annetusta viitteestä ei löydy mainintaa asiasta, eikä voikaan löytyä, koska näin ei ole. Koulutus on toki vahvasti suositeltavaa.

Teos puolustaa paikkaansa. Tarvittiin uusi sielunhoidon kokonaisuus, mutta *Auttava kohtaaminen II* olisi mielestäni kannattanut rajata metodeihin ja teologiaan. Kasvatustieteellisten, kehityspsykologisten ja psykoterapeuttisten osien suhteen olisi voinut tarjota hyvät vinkit muuhun kirjallisuuteen, jota on ennestään runsaasti tarjolla, toisin kuin kotimaista sielunhoidon teologista kirjallisuutta.

Teoksen voi lukea kokonaan tai oman kiinnostuksen mukaan luovuttain tai aihepiireittäin. Takakanen mukaan teoksessa ”kuvataan sielunhoidossa käytettäviä yleisimpiä menetelmiä – ja – ja – ihmisten sielunhoidollista kohtaamista”. Tämä pitää paikkansa. Sielunhoidon kentällä tarvittaisiin kuitenkin myös uuden luomista, pelkkä kuvauksen tasolla liikkuminen ei riitä. Onko tarkoitus, että vuorovaikutuksen ja dialogin osalta metodioppaana käytetään edelleen Irja Kilpeläisen teosta *Osaammeko kuunnella ja auttaa*, jonka ilmestymisestä on kulunut jo 45 vuotta? Mutta toisaalta, onhan sokraattinen dialogikin lähemmäs 2500 vuotta vanha ja edelleen hykerryttävän toimiva.

Kirjan lopussa mainittu sielunhoitajan oman hengellisen elämän huolehtiminen on tärkeä. ”Sielunhoitaja on kutsuttu, lähetetty ja valtuutettu” on hyvä lopetus kirjalle. Ilman teologiaa ja kirkkoa ei olisi sielunhoitoa.

KAROLIINA NIKULA
TEOL. MAIST., PORVOO

BJÖRN VIKSTRÖM **Mer än ord: Trovärdig efterföljelse i en kyrka på väg.** **Helsingfors: Fontana Media 2014. 153 s.**

När en biskop skriver ett herdabrev är det fråga om en programförklaring vars syfte är att ge teologiska impulser åt stiftets präster och påverka hur livet inom kyrkan gestaltar sig. Biskop Björn Vikström tar på sig denna mantel villigt och medvetet i sitt herdabrev *Mer än ord: Trovärdig efterföljelse i en kyrka på väg*. I boken uttrycker han sin personliga vision om hur den moderna finska folkkyrkan borde utvecklas för att kunna möta de växande kraven som den

ställs inför. Den röda tråden som löper genom boken är tanken om att den kristna tron måste bli mer än ord: den bör bli levande och verklig alltså ”få kropp”.

Mer än ord är skriven på ett lättillgängligt sätt och de själavårdande och apologetiska tonerna är tydliga. Författarens stil är livsnära också då han behandlar mera teoretiska ämnen. Boken är riktad till ett stift och en kyrka där många tvivlar på kyrkans läror och känner sig främmande i de kristna sammanhangen. Vikström vill att speciellt dessa människor ska hitta till kyrkan och bli del av dess gemenskap.

Bokens fyra första huvudkapitel behandlar tron, Bibeln, kyrkan och livet som kristen. Enligt Vikström är dessa fyra ”en fortsättning på inkarnationen, genom vilken Guds goda vilja tar gestalt på vår jord” (s. 16). I det avslutande femte kapitlet formulerar skribenten sin framtidsvision om den lutherska kyrkan i Finland. Teologiskt sett är de mest intressanta avsnitten Vikströms utredningar om Bibeln, folkkyrkans uppgift och trons förkroppsligande; den här recensionen koncentrerar sig på de två förstnämnda.

Vikströms bibelsyn är en intressant kombination av traditionella och moderna ingredienser. Självet beskriver han den som dynamisk. Vikström håller å ena sidan fast vid den traditionella kristna läran om att Gud har uppenbarat sig förutom allmänt, det vill säga i naturen, historien och människornas samvete, också på ett särskilt sätt i Bibeln, framför allt genom Jesus Kristus. Det är ”bara genom Bibelns texter, och i synnerhet genom berättelserna om vad Jesus sade och gjorde, som vi kan få klarare konturer av hurdan Gud egentligen är”, skriver han (s. 27). För honom är Bibeln kyrkans heliga skrift som bör hållas fast vid i sin kanoniserade form.

Fastän Bibeln är auktoritet för kyrkan kan den enligt Vikström å andra sidan inte läsas som en dogmatisk bok eller en tidlös lagsamling. Bi-